

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. LIV. Turpiloqua lingua omnibus Christiani orbis finibus præscribitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

Ephes. c. 5.
vers. 3.

tum inutilia, sed & fatua protrudit, & fabulatur sine ratione: Turpiloquum eo pane alia illa transcendit, quod linguam lascivam proximâ cognitione attingat, & à beato Paulo plus simplici vice damnetur, sic enim Ephesios instruit: *Fornicatio autem, & omnis immunditia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut sultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet.* Quâ præceptione non tantum obscenas fabulas & prætextatos ac lascivos sermones, sed omnia turpicula verba tanquam Christianæ verecundiæ multum adversantia prohibet, quandoquidem turpitudinem, & omnem immunditiam, à Christianorum colloquiis excludit. Nos ergo cum beato Paulo *Turpiloquum*, & omnem verborum immunditiam (linguis lascivis jam confixis) hoc capite persequemur.

§. I.

Gell. lib. 1.
Noct. Attic.
cap. 15.

Sunt homines, inquit Gellius, in verba provecti, quos & garrulos, loquaces, blaterones & linguaces dicimus, quorum lingua tam effusa ad loquendum, infrenisque est, ut teterimâ quâdam colluvione verborum fluat semper & ætuet. Hic suis sanè coloribus Turpiloquum, quo de agimus, depictum est. Quid enim hoc aliud, nisi tetra valde colluvies sordidissimorum verborum: quæ propriè *illota*, & ab iis sermones illoros dicimus.

Sunt quædam domus instrumenta adeò retusa, & nullius usus, ut cum purgamenta & sordibus in latebras conjiciantur: ita quædam in colloquiis naturâ suâ tegi volunt, & silentio tanquam latibulo abscondi, sed has sordes & purgamenta hæc studio in lucem eruit lingua Turpiloqua, ut ridiculum forum faciat, & emptores si non allicit, saltem habeat spectatores: Sicut circumforanei & agitate solent, qui radicales, lumbricos, succos, fucos & tumores in foro circuli que, concione advocatâ vendunt, & Stentoreâ voce proclamant, laudantque quas volunt extrudere merces, ut simpliciores & agrestes hianti rictu artonitos & attendentes argento emungant: sic omnino Lingua Turpiloqua merces suas dicacitate sordâ venales facit.

Ponuntur subinde præstigiuncula quæ verbis non impuris constant, sed sensu. Et eo jam nequitia subtilitate profectis diabolus videtur, ut sordidissima quæque honestissimis subinde verbis effertur. In aulis non ignotum hoc diaboli artificium, quod etiam verecundiam quandoque ac innocentiam facit erubescere, dum homines oris pudici verba proferunt, minimè sordida, aliorum tamen interpretatione ad turpitudinem trahuntur.

Romanos, veteres hic minimè accuso, qui quædam naturæ requisita verecundo prorsus & casto loquendi ritu enuntiare soliti sunt: Christianos illos arguo, & damno, qui verbis minimè impudicis interpretationes & sensus affingunt impudicissimos. O homines minimè Christianos! *Et omnis immunditia non nominetur in vobis.*

Immunda hanc oris eluviem limacibus & cochleis, præsertim illis quæ dormientis ore proreperunt, tectissimè comparavero. Rusticus fuit quem apud Oenipontanum hospitem (cui nomen *Sordicus*) edundarum cochlearum gula inceserat. His delitiis quidem paganus homo assuetus non erat, satisfecit tamen huic cupidini, & sic crudas cochleas pipere tantum & sale nonnihil perspersas ingenti numero glutit. Verè glutit, uti cetus Ninivitarum vatem; sed & vinum dulce addidit, vehiculum huic cibo, dein ponè fornacem in scamnum se abiecit, manibus pedibusque liberaliter extensis. Atque dum toto proflat de pectore somnum, patuloque hiât ore, en tibi cochleæ, alia super aliam, quâ iverunt, viam relegunt, & dormientis faucibus proreptant, ligneosque fornacis cancellos occupant. Qui tunc temporis huic spectaculo interfuerant, non sine animi sui voluptate reductum hunc & vivum cibum viderunt, idque publicè alibi narrarunt. Atque hi testes etiamnum in vivis sunt.

Turpiloqua lingua
limacibus
& cochleis
comparata.
Ita Clariss.
D. Guarini-
um. lib. 2.
de Excerptis
Orbis
c. 38. fine.

A Huic reptili cochlearum plebi verba Turpiloquæ linguæ non absimilia sunt. Ex ore rustico prorsus & ebrio quædam aliorum auribus inferpunt. Addo & istud: Limaces & cochleæ lentissimè rependo arbores & conscendunt, & depascuntur folia, quæcumque autem repunt vestigium suum relinquunt, tenacem & glutinosum humorem: ita omnino verba sordida & illota undecunque ad aures perferantur, impuritatis aliquid & turpitudinis afficiunt, nocentque semper tam dicenti quam audienti. Auditor quidem aut offenditur, aut dolet occultè, præceptum illud Paulinum (*omnis immunditia nec nominetur in vobis*) inter Christianos tam esse inefficax, uti ei vix quidquam loci sit.

Sed sunt sæpe auditores qui illis ipsis sordibus quas non audiunt, delectantur, quo modo, dum nesciunt, leduntur. Sordidus verò locutor non aliis solum, sed & iple sibi officit, dum enim verba non pudica fundit, pudorem sensim dedidit. Nam uti Gregorius loquitur: *Sæpe, dum ab otiosis verbis nequaquam lingua compescitur, ad temeritatem quoque stultæ increpationis effrenatur.* Quibusdam causis & turpine sue gradibus desidia mens in forea lapsus impellitur: nam dum otiosa verba cavere negligimus, ad noxia pervenimus, ut prius loqui aliena libeat, & postmodum detractionibus eorum vitam, de quibus loquitur, lingua mordet: quandoque autem usque ad apertas contumelias prorumpat. Sic dum sordida non vitamus, ad lasciva delabimur. Ita placere incipit quod tunc frequentatur.

Hinc Zeno sapienter dixit: *Sarius est cadere equo, quam verbo incomperto.* Ubi autem sermones tam illoti & sordidi, quid puri cordis latere suspiceris? Ex abundantiâ *cordis os loquitur*. Ex Augiæ stabulo tam immundo, quis odor nisi gravis & teter? Sodomorum vineæ dederunt odorem suum. Contra pudicæ mentis homo cum Platone dixerit: *Eructavit cor meum verbum bonum.* Ut pyxides amomo aut cinnamo plenæ, vel sacculi Pastanis rotæ turgidi, cum primum aperiuntur, odorem spirant suaveolentissimum, sic animus Deo plenus, Deum & divina loquitur.

§. II.

Nobilissimum Virtutis specimen Comes Ariani Elcearius, uti omnia sensuum exteriorum officia ad omnem modestiam composuerat, ita & linguam. Hic cognata suæ nuptiis, quæ quinque dies occupabant, interfuit, sed sanè invitus, nec sine oculorum & aurium crebris vulneribus. Aderat ex more magna hominum nobilium frequentia, hebâque quod in nuptiis solet dies noctesque epulæ, confabulationes, cachinnationes, tripudia, choreæ, & quidquid Thalassio & Hymenæo licitum putabatur, neque enim nuptialis licentia ad pudicitiam amissam dirigebatur. Quam hæc autem ad Elcearii stomachum non erant! Verecundissimos certè juvenis inter has delitias, tantâ sermonis honestate & pudicitia utebatur, ut ei ne unum quidem non dicam lascivius, sed nec petulantius ullum aut sordidius verbum exciderit. Interim alii tantò protreviores, libertimè & loqui & facere, quæ sacris nuptialibus congruere videbantur, neque enim verba solum, sed & gestus parum pudicos edere, quibus & oculi & aures Elcearii gravissimè sauciabantur. Quidquid Venerei mellis hinc illinc spargebatur, castissimo juveni fel erat merissimum. Hoc unum confirmatus didicit, à Hieremiâ vate verissimè dictum: *Nemo quod bonum est loquitur.* Et à Joanne Apostolo: *Mundus totus in maligno positus est.*

Innumeræ ubique sermonis turpitudines sunt, quas nemo satis effugerit, nisi qui non solum castus, sed & tardus fuerit. Enimverò maximi refert, quibus sermonibus aures assuecant, dum teneræ sunt, & cultura patientes.

Comes Elcearius, quem dixi, à Roberto Rege Caroli filium natu majorem, eundemque Calabriæ ducem regis artibus imbuendum accepit. Carolus exultans

tantis ingenii mores minus compositos præ se tulit, la-
scivorum sermonum aut hominum, quam pro pio Prin-
cipe futuro, amantior, uti natura ipsa cupiditates ado-
lescentiæ profundit, maxime si cum fortunâ bonâ & in-
genio animi mobiliore sit; si jam hominum impurorum
usus, quibus aula interdum infestatur, accedat, quid
mirum est si proximus ardeat Ucalegon? At verò si ni-
hil quod impudicitiam oleat, attingere debet limina, in-
tra quæ puer est, quanto sanctiora esse debent, intra quæ
puer regius est. Hoc Elcearius maturè considerans, li-
mul etiam alumni sui genium æquo liberiores adven-
tens, Carolum ad se vocatum his verbis aggressus est: Ab
omni quidem ore Christiano & aure sermones illoti &
turpes procul arcendi sunt, maxime verò à Principum
& Regum colloquiis. Insignem & regiam personam ni-
hil minus decet, quam vel audire vel proferte hæc ver-
borum dedecora. Omnes virtutis nervos elidit immunda
hæc oris eluvies: Quidquid agis, Carole, fuge, fuge
contaminatissimos homines istos, qui tam lutei, tam cæ-
no polluti sunt, ut vel spurciculos versus, vel cantilenas
invecundas, vel Fescenninos jocos effutiant; quidquid
ferè loquuntur, viperinam Veneris saniem ructant. Ho-
rum omnium sermo vitandus est: hi sunt qui vitia tra-
dunt, pessimum genus hominum. Venenum quod auri-
bus insilliant, divitiis hæret quam auditur: nec facile est
animo dulcem sonum excutere. Prosequitur & durat,
& ex intervallo recurrit. Ideo claudendæ sunt aures his
vociibus & quidem primis. Quare fuge, mi Carole, fu-
ge tam pestilens loquendi vitium, eique nec os nec aures
præbe, isto & illis excludere. Regium sanguinem iis
ora moribus qui deceant Regem.

Hæc Elcearius animo etiamnum tenero ac flexibili,
oratione tam nervosâ impressit, ut Carolum brevi
tempore ad omnem pietatem ac pudorem adduxerit,
non sine totius aulae admiratione. Hinc illa vulgi vo-
ces: *Dominus Dux in alium hominem mutatus est*. Alii ma-
gis aulicè dicebant: *Comes Ariani cum Principe locutus
est*. Hoc quasi brevi elogio, & Caroli mores & Elcearii
sapientiam commendaturi: certè ipse Carolus non tan-
tum postea verbum obscænius nullum fecit, sed nec
audire sustinuit.

§. III.

Carolo Calabriae Principi Principem Castilionis
juncto Aloysium Gonzagam, qui Societatem Je-
su juvenis amplexus est, & vitam in eâ, usque ad mor-
tem religiosissimè perseveravit. Hic etiamnum adoles-
cens, parente Marchione cum copiis ad Tunetum pro-
fecto, Castilionem remissus est, ubi eundem, quem in-
gressus erat Casale, vivendi modum tenuit. Atque ut est
plerumque militum vulgus ad verborum licentiam tur-
pitudinemque projectum, ipse quoque ex eorum con-
sortio nonnullas ejusmodi voces haulerat, quas ignarus
quænam esset eorum notio, interdum jactare cepit. Id
cùm aliquando Petrus Franciscus Turcius audisset, qui
ejus pueritiæ moderator fuit, tantâ vi in eum invec-
tus est, ut ipse postea moderator confirmaret, nullum un-
quam ei deinde nisi honestum decensque verbum ef-
fluxisse: Quinimo, si quem deinde licentius loquentem
audiret, è vestigio oculis pudore suffusus, humique defi-
xis, aut aliorum conversis, vel animum advertisse dissi-
mulabat, vel dicta sibi auditu molesta fuisse signifi-
cabat. Ex quo licet intelligi, nunquam eum hoc genere
sermonis usurum fuisse, si, quid sibi veller, antè didici-
set. Nam simul ac flagitiosa atque à suo dignitatis gradu
generèque aliena esse didicit, tantus eum pudor inces-
sit, ut postea sit assus, ne sacerdoti quidem suæ conscien-
tiæ quæstori, ut ea nominatim aperiret, animum indu-
cere potuisset. Ea erat puerilis animi verecundia. Neque
verò unquam, dum vixit, hujus eum gravissimi, ut ipse
sentiebat, criminis poenitentia deseruit.

A Jobus profectò in causâ non valde ab simili poeni-
tentiam agens: *Qui leviter, inquit, locutus sum, respondere*. *Quid possum? manum meam ponam super os meum. Vnum
locutus sum, quod utinam non dixissem: & alterum; quibus
ultra non addam.* Manum super os ponere, gestus est
agnoscentis peccatum oris & verborum; sicut manu pe-
ctori admotâ agnoscimus & fateamur peccatum cordis.
Vnum, inquit Job, locutus sum, & alterum. En sincerissi-
mam ab ore confessionem. *Quod utinam non dixissem: en
verissimam peccati detestationem in corde. Quibus ultra
non addam: en firmissimum emendationis propositum,*
ipso exequendum opere.

Ah, manum imponat & ori & auri, quisquis Turpi-
loquium unquam vel mutuâ colloctione, vel auditi-
one benevolâ promovit: doleat talia dixisse ac detestetur
dicta, sed iis ultra non addat; excutiat à se viperinam
linguam. Paulus Orbis Ecclesiastes cùm post periculo-
sissimam navigationem, cælo frigido ac pluvio in insulâ
B Mitylene focum strueret, eique sarmenta pabuli vice
ingereret, serpens sarmentis immixtus ab igne resiliit,
& Pauli manum invasit. *Et ille quidem, inquit sacer his-
toricus, excutens bestiam in ignem nil mali passus est.* Tur-
piloquium, reptile viperinum est, quod aures invadit,
& inde per omnem animum virus suum dividit. Excui-
tiat hanc viperam qui lædi non vult, & illos ignes æter-
nos consideret, in quibus non epulonum duntaxat aut
hellionum, sed vitiosorum omnium lingue ardebunt.
Gutturam in refrigerium mendicabunt, sed & guttula
iis negabitur.

Ergo quod Chrysostomus hortatur, Christi loqua-
mur linguâ, non diaboli: *Quemadmodum enim, inquit, si hom. 80. in
Romanus sortè fuerit iudex, non percipiet rationes tuas, nisi
Latinè loquaris: sic etiam Christus non audit, neque attendit,
nisi linguâ suâ utaris.* Discamus igitur ita loqui, ut Rex noster, hom. 12. mi-
& eâ linguâ proferre, quâ ipse utitur. Imitemur diligenter il-
lam linguam in omnibus.

C Viſtis Ephrataeis, uti Judicum fasti memorant, Ga-
laaditæ Jordanis transitum occuparunt. Cùm autem e-
disſipato exercitu palantes milites venirent cuperentque
Jordanem transire, interrogabatur, num Ephrataei ef-
ſent: ſi negaſſent, jubebantur vocem ſchibboleth pro-
ferre, hoc eſt, ſpicam plenam. Quod ſi litterulâ unâ
omiſſâ dixiſſent ſibboleth, jugulabantur miſeri, conſta-
bat enim vel ex ipſa pronuntiatione hoſtes eſſe. Eodem
planè modo Turpiloqua lingua non rarò ſeipſam pro-
dit voce unicâ ſordente & minus caſtâ. Qui enim ſapius
inquinatè loquitur, velat Ephrataus hoſtis ſibboleth
pronuntiat, non ſchibboleth, paleas ructat, non ſpicas
plenas, colloquia ſordida & impura amar, hoſtis eſt
verecundia.

Has ergo ſordes averſetur plurimùm, qui pudicitia
videri vult amicis. Exulet Lingua Turpiloqua ab uni-
verſis Chriſtiani Orbis finibus. Satiſ eſt mutum videri
quàm Turpiloquum.

V

CAPVT LV.

Linguam VINDICANTEM gladium
eſſe Deo præreptum; omnibus damnoſiſ-
ſimum, qui eo fuerint uſi.

A Genoris in Phœniciâ regis filius Cadmus, ubi ra-
ptam ſororè diu quæſiſſet, nec inveniſſet uſpigram,
redire ad patrem non auſus, nova ſibi domicilia condi-
dit. Cùm verò ſuorum comitum aliquot à dracone in-
terfectos amiſiſſet, ut poëtæ memorant, draconis denti-
bus terram obſevit. Ex horribili hæc ſemente viri proſi-
lierunt armati, qui armis in ſeipſos illico verſis, mutuâ
cæde corruerunt.

Manſue-